

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

УДК 811.162.1

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-1/20>

Архипенко Л. М.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ «ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА»)

Статтю присвячено висвітленню актуальних лінгвістичних питань, пов'язаних з виокремленням великого пласта спеціальної лексики, що відображає економічне життя сучасного суспільства. Розглянуто певні закономірності, пов'язані з появою нових економічних термінів, схарактеризовано їх сукупність як терміносистему, визначено її місце в загальній картині суміжних терміносистем. Встановлено, що для системи економічних понять, неоднорідних за своїм змістом і роллю, виконуваною ними, одночасно характерні єдність, цілісність та ієрархічна організація елементів. Неоднорідність змісту економічних понять залежить від особливого місця економіки як системи, а специфіка економіки відбивається в економічній термінології, де поряд із власне економічними термінами функціонують терміни, залучені з інших терміносистем (правової, історичної, географічної та інших). Економічна термінологія є продуктом історичного розвитку. У ній відображені послідовні етапи економічних змін у суспільстві, для кожного з яких характерна своя особлива лексика, що вказує на характер відповідних виробничих відносин. Соціально-економічні зміни знаходять відображення у виникненні нових ключових слів, які характеризують певний історичний етап суспільного розвитку. Розглянуто різні принципи, аспекти та способи термінологічної номінації. Особливу увагу приділено препозитивному та соціально-комунікативному характеру терміна. У термінологічній номінації виділяємо когнітивний, психолінгвістичний і лінгвопрагматичний аспекти й по-новому кваліфікуємо роль метафори в аспекті мислення. У прагматичному аспекті чітко простежуємо регулятивну функцію терміна – інформаційну установку на конкретну дію. Під час вивчення прагматики й семіотики економічної терміносистеми економічний термін подано як одиницю дискурсу, структурна організація та зміст якої підпорядковані необхідності адекватного відображення економічної реальності а також нав'язуванню певного її бачення шляхом здійснення когнітивної обробки й наступної відповідної репрезентації інформації.

Ключові слова: термін, економічна термінологія, економічний дискурс, терміносистема.

Постановка проблеми. Сьогодні спостерігаємо фундаментальні зміни у всіх сферах життя нашої держави, які, безумовно, не могли не позначитися на мовленні громадян. Докорінна перебудова державної системи, всіх сторін економічного життя спричинила рух відповідних процесів у мові: як у словниковому складі, так і в його термінологічній складовій частині. «Термінологічний вибух», який ми сьогодні спостерігаємо, повною мірою стосується економічної галузі знань, призводить до постійного розширення її понятійного апарату. Якісні історичні зміни характеру наукового пізнання супроводжуються постійним кількісним зростанням обсягу всієї спеціальної лексики. Результатом розвитку науково-технічної

революції є безпрецедентне зростання кількості неологізмів у мові, які в основному позначають спеціальні термінологічні поняття. За спостереженнями дослідників, терміни становлять переважну більшість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом певні терміносистеми поповнилися значною кількістю нових україномовних термінів, створених у результаті компенсації понятійних лакун. І насамперед це стосується економічних термінів, адже в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. економічні відносини стали «провідниками» нових термінів з європейських мов. Саме ця ситуація спричинила особливий інтерес сучасних лінгвістів до економічної терміносистеми як, без-

сумнівно, найбільш рухомої та значущої частини спеціальної лексики, до її ретельного й усебічного аналізу. Активне вивчення української економічної термінологіки здійснюють Т. Д'ячук [5], О. Михалевич [7], Н. Пілецька [10], О. Покровська [11]. Основні лінгвістичні напрями дослідження сучасного економічного дискурсу окреслює Г. Яроцька [16]. Взаємовпливи новітнього наукового й публіцистичного мовлення перебувають у центрі уваги О. Стишова [12], М. Навальної [8; 9], Г. Чорновол [14] та ін.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати деякі закономірності, пов'язані з появою нових економічних термінів, схарактеризувати їх сукупність як терміносистему, визначити її місце в загальній картині суміжних терміносистем, етапи формування та становлення відповідних семантичних і словотвірних структур; розглянути термін як одиницю економічного дискурсу.

Під час дослідження використано статистичний і описово-аналітичний методи, а також методи системного опису, порівняльно-зіставного аналізу та інші.

Теоретична значущість і наукова новизна отриманих результатів полягають у наочній демонстрації взаємодії особливої сфери лексики економічного дискурсу не просто як списку термінів, а як специфічної лексико-семантичної та функціональної системи, що відбиває певні відношення економічних понять, характеризують структуру й семантику економічних термінів різних економічних устроїв і етапів суспільного розвитку сучасного суспільства. Результати дослідження є внеском у розвиток лексикології, семантики й термінознавства.

Виклад основного матеріалу. Дослідження мови як знакового і структурного об'єкта вимагає системного підходу. Визначення мови як знакової системи (від грец. *ὄβητια* – «ціле, складене з частин; поєднання») – множинність елементів, що перебувають у певних відносинах і зв'язках та утворюють певну цілісність, єдність) належить Ф. де Соссюру й підготовлене тривалою традицією, в тому числі дискусіями античних граматицистів про співвідношення аномалії та аналогії в мові, працями В. фон Гумбольдта, А. Шлейхера, І. А. Бодуена де Куртене.

В. фон Гумбольдт вважав, що «мова має супроводжувати думки. Думка, не відстаючи від мови, повинна слідувати від одного її елемента до іншого й знаходити в мові позначення для всього, що робить її зв'язаною <...> Щоб відповідати мисленню, мова, наскільки це можливо, своєю будо-

вою має відповідати внутрішній організації мислення» [3, с. 345]. У цьому сенсі термінологічна система, зокрема й галузі економіки, є зручним об'єктом для розгляду системних внутрішньомовних відносин. Термінологами встановлено, що сам процес деривації, створення терміна є більш складним порівняно зі створенням загальноживаного слова. Зважаючи на це, В.П. Даниленко зазначає: «якщо для останнього достатнім можна вважати використання одного з наявних способів словотворення, то для терміна необхідне ще словесне розкриття змісту термінологічної номінації, тобто дефініції поняття. І це входить до словотворчого акту новоствореного терміна, оскільки без дефініції, без визначення меж змісту поняття, без виділення тих ознак, які вирізняли б це поняття поміж інших, термін не можна вважати повноцінним» [4, с. 94].

У сучасному термінознавстві розглядають різні принципи, аспекти та способи термінологічної номінації. Особлива увага приділяється препозитивному та соціально-комунікативному характеру терміна. У термінологічній номінації можна виділити когнітивний, психолінгвістичний і лінгвопрагматичний аспекти, можна по-новому кваліфікувати роль метафори в аспекті мислення. Основний висновок сучасної науки: без метафори немає творчого мислення. У прагматичному аспекті чітко простежується регулятивна функція терміна – інформаційна установка на конкретну дію [1, с. 27].

У мові й логіці спостерігається протиставлення понять «термін» – «нетермін». Прагнення до чіткого розмежування терміна й інших мовних одиниць і до виділення особливих закритих систем, в яких функціонують терміни, позначилося й у визначенні співвідношення понять «термінологія» і «терміносистема». Під термінологією зазвичай розуміють «сукупність термінів, що обслуговують певну сферу знань, пов'язаних із системою понять: мистецтво, техніку, виробництво тощо. Це особливий пласт лексики, який піддається свідомому регулюванню та впорядкуванню» [15, с. 683].

Під час розмежування понять «термінологія» і «терміносистема» В. М. Лейчик акцентує на тому, що сукупності термінів можуть утворюватися як стихійно, так і свідомо. Дослідник пропонує називати стихійно сформовану сукупність термінів термінологією, а сформовану свідомо – терміносистемою. При цьому базовою частиною терміносистеми є сконструйована й реалізована в знаковій формі система понять, або логічна схема,

в центрі якої перебуває ядро – основне поняття, і від нього розходяться інші поняття, що позначають види, ознаки, функції, процеси й суміжні об'єкти. Між різними видами понять існують родо-видові, функціональні, атрибутивні та інші види логічних зв'язків. Проте подібна логічна схема ще не є терміносистемою. Для створення повноцінної терміносистеми, на думку В. М. Лейчика, до логічної схеми необхідно додати дефініції понять, підібрати терміни, які адекватно виражають ці поняття, і впорядкувати терміносистему таким чином, щоб кожному терміну відповідало одне поняття [6, с. 192].

Аналізуючи функції, виконувани терміном, В. М. Лейчик виділяє номінативну, сигніфікативну, комунікативну, прагматичну й евристичну [6, с. 78–79]. Наприклад, у номінативній щодо економічної сфери подані одиниці позначають певні об'єкти діяльності людини (*чек, сертифікат, банкнота* та ін.); у сигніфікативній (функції позначення) актуалізуються значення кожної з лексичних одиниць, які організують економічну термінологію в цілому (діяча – *торговець, споживач, виробник, продавець, гравець, економіст, стратег*; дії – *позичати*; ознаки – *позикові кошти, поточна політика, імпорт одягу, грошово-кредитна політика* тощо).

Комунікативна – функція передачі знання (навчання, спілкування фахівців тощо), яка сприяє спілкуванню зі спеціалістом у галузі економіки, що передбачає знання вузькопрофесійної лексики економічної підмови. Прагматична функція («експресивна») спрямована на вирішення певного кола завдань і досягнення будь-яких цілей; в евристичній функції термін виступає як інструмент пізнання.

Природним місцем існування для терміна, за висновками науковців, виступає самостійний функціональний різновид загальнолітературної мови, традиційно названий мовою науки. Л.Ю. Буянова в роботі, присвяченій проблемам термінологічної деривації мови науки, подає таку його характеристику: «Концептуально-когнітивний простір мови науки структуровано й організовано; мовні механізми, що визначають адекватність функціонування всіх його рівнів, когерентні й імпліцитно детерміновані антропоцентричною природою мови в цілому. Відповідно, наукове пізнання світу (предметно-просторових і подійно-часових аспектів у їхній динамічній мінливості), неможливе поза мовною особистістю, зумовлює гетерогенність спектра поглядів на досліджуваний об'єкт. Мова науки як специфічне знаряддя пізнання зумовлює створення як цілісної мовної

картини світу і її текстури, так і субкартин (предметного, атрибутивного, квантитативного, каузального, локально-темпорального та ін. світів)» [2, с. 44]. Отже, специфіка терміна як оперативної одиниці мови науки відображає його найтісніший зв'язок із самою сферою мови науки, яким у межах цього дослідження виступає мова економічного блоку наук.

Для системи економічних понять, неоднорідних за своїм змістом і роллю, виконувани ними, одночасно характерні єдність, цілісність та ієрархічна організація елементів. Неоднорідність змісту економічних понять прямо залежна від особливого місця економіки як системи. Специфіка економіки відбивається в економічній термінології, де поряд із власне економічними термінами функціонують терміни, залучені з інших терміносистем (правової, історичної, географічної та інших).

Економічна термінологія, на нашу думку, є продуктом історичного розвитку. У ній відображені послідовні етапи економічних змін у суспільстві, для кожного з яких характерна своя особлива лексика, що вказує на характер відповідних виробничих відносин. Соціально-економічні зміни знаходять відображення у виникненні нових ключових слів, які характеризують певний історичний етап суспільного розвитку. Так, для періоду перебудови для економічної ситуації були характерні такі терміни, як *приватизація, ваучер, дефолт, деномінація*. Для нинішнього етапу це такі терміни, як *депозит, маркетинг, інвестиція, мерчандайзер, збут, прибуток* тощо. Ці слова, як правило, складають базисну термінологію і входять до неї як необхідний і обов'язковий елемент. З одного боку, вони використовуються носіями мови для позначення відповідних процесів і явищ, з іншого – є засобами пізнання цих процесів і явищ, з поглибленням пізнання сутності яких виявляються нові особливості цих процесів і явищ, з чим пов'язане вироблення нового кола понять. Для їх позначення й розкриття створюються нові терміни або переосмислюються наявні.

Під час вивчення прагматики й семіотики економічної терміносистеми, безумовно, актуальним є підхід до терміна і як до одиниці дискурсу. Передумовою виокремлення економічного дискурсу є неодноразова згадка про стрімкий розвиток економічної термінології та перехід її до загальноживаної лексики. Водночас, як зазначає Г. Яроцька, сама структура економічного терміна, його зміст зазнають суттєвих змін через необхідність адекватно відображати економічну реальність, а також

нав'язувати певне її бачення, «використовуючи» процеси фокусування/дефокусування, тобто здійснюючи когнітивну обробку й наступну відповідну репрезентацію інформації [16, с. 78]. Кількісний аналіз фактичного матеріалу, відбраного з українського *інтернет-видання «Економічна правда»*, наочно демонструє, що в дискурсивному просторі економічної сфери частотні такі терміни.

АКРЕДИТИВ (англ. *letter of credit* ['letər əv 'kredit]) – зобов'язання, зазвичай з боку банку, на прохання клієнта заплатити вказаному бенефіціару певну суму грошей після пред'явлення визначених документів, які встановлені в умовах та положеннях акредитиву (джерело: The FATF study «Trade-based money laundering» (June 23, 2006). Glossary. [URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/trade-basedmoneylaundering.html>]; грошове зобов'язання банку-емітента виконати зобов'язання проти належного представлення (джерело: Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами: затверджено постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами» від 03.12.2003 р. № 514 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 11.04.2018 р. № 38), зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2003 р. за № 1213/8534. *Офіційний вісник України*. 2003. № 52. Ст. 2831) [13, с. 50]. «Уряд Молдови підписав угоду з Європейським банком реконструкції та розвитку, за яким країні нададуть **акредитив** на 50 мільйонів доларів для закупівлі газу в Нафтогазу, якщо транзит російського газу через територію України зупиниться. Про це повідомляє «Інтерфакс-Україна» (12 ГРУДНЯ 2019 р.).

АНДЕРРАЙТЕР (англ. *underwriter* [ˌʌndəˈraɪtə]) – торговець цінними паперами (банк, фінансова або інша компанія), який виступає гарантом і бере на себе ризики в процесі андеррайтингу. У контексті ринків капіталу – це дилер, який бере на себе зобов'язання викупити випуск цінних паперів або його частину за заздалегідь визначеною ціною. Наявність такого зобов'язання дає емітенту гарантію того, що цінні папери будуть розміщені за встановленою ціною. За прийняття ризику щодо розміщення цінних паперів серед інвесторів А. одержує від емітента оплату у вигляді комісійних. Вимоги до операцій, що здійснює А., встановлюються Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку)

(джерело: Банківська енциклопедія / колектив авторів. – К.: ЦНД НБУ «Знання», 2011. – С. 503) [13, с. 62]. «У ПраТ ІТТ-Інвест, яке є торгівцем цінними паперами, зберігачем та **андеррайтером**, за 20 років діяльності дійсно було декілька угод з корпорацією «Укрпідшипник», однак вони не стосувалися ані «Запорізького заводу напівпровідників», ані «АктивСоalara», – заявила заступник міністра Маркарова» (15 ГРУДНЯ 2015 р.).

БАНКІВСЬКІ МЕТАЛИ (англ. *banking metals* ['bæŋkɪŋ 'metlz]) – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках та порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, що вироблені з дорогоцінних металів з пробами для вітчизняних монет не нижче ніж: для золота – 995, для срібла – 999, для платини і паладію – 999,5 і в іноземних монетах з дорогоцінних металів з пробами не нижче ніж: для золота – 900, для срібла – 925, 99 Б для платини та паладію – 999 (джерело: Інструкція про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: затверджено постановою Правління Національного банку України «Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України» від 27.05.2008 р. № 148, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 червня 2008 р. за № 520/15211. *Офіційний вісник України*. 2008. № 43. Ст. 1430) [13, с. 89]. «Усі банки працюють з продуктом «банківські метали». До них належать золото, срібло, платина та паладій, доведені до найвищих проб, у зливках і порошках, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів» (16 ЛИПНЯ 2019 р.).

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ (англ. *banking activity* ['bæŋkɪŋ æk'tɪvɪti]) – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб (джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5. Ст. 30) [13, с. 62]. «З метою посилення конкуренції на банківському ринку та недопущення подальшого закриття комерційних банків через завищені норми законів чи нормативні документи регулятора, на нашу думку, доцільно внести зміни в закон «Про банки і **банківську діяльність**» з метою поділу банків на базові та універсальні» (27 ЛЮТОГО 2019 р.).

КРЕДИТНА КАРТКА (англ. *credit card* ['kredit ka:d]) – банківська картка, на основі якої її

держателю надана кредитна лінія. Картка надає їй держателю можливість здійснювати покупки або знімати готівку в межах заздалегідь установленого ліміту. Наданий кредит може бути погашений повністю після закінчення певного періоду часу або частково. При цьому залишок розглядають як розширений кредит. Із суми будь-якого розширеного кредиту стягуються проценти, а з держателя картки інколи стягуються комісійні (джерело: Банківська енциклопедія / колектив авторів. – К.: ЦНД НБУ «Знання», 2011. – С. 503) [13, с. 372]. «Відсоток за овердрафтом вищий, ніж на кредитних картках, але оскільки овердрафт погашається швидко, переплата зазвичай невелика. Іноді банки пропонують овердрафт із грейс-періодом: якщо погасити борг у визначений термін (часто до 30 днів), відсотки взагалі не нараховуються» (21 СІЧНЯ 2020 р.).

ІНВЕСТИЦІЇ (англ. *investments* [ɪnˈvestmənts]) – довгострокові вкладення капіталу в будь-яке підприємство з метою одержання прибутку. Інвестиції поділяються на державні та приватні, прямі та портфельні; на послуги, житлове будівництво; реальні (прямі), інтелектуальні, фінансові та інвестиції для заміни зношених основних фондів. Довгострокове вкладення капіталу (коштів) у різні галузі економіки переважно за межами країни, а також майнові й інтелектуальні цінності, які вкладуються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого утворюється прибуток чи досягається соціальний ефект (джерело: Економічний словник / Й.С. Завадський, Т.В. Ососька, О.О. Юшкевич. – К.: КОНДОР, 2006. – 356 с.) [13, с. 297]. «До кінця лютого плануємо визначитись щодо концесійних проєктів у аеропортах Львів, Запоріжжя, Херсон та Чернівці. Також готуємо концесії вокзалів залізничних станцій Чоп, Дніпро, Миколаїв, Харків, Хмельницький, які мають дати нову якість для наших пасажирів на залізниці», – сказав Криклій. Він наголосив, що концесії та інвестиції мають стати рушійною силою оновлення та розвитку української інфраструктури» (31 СІЧНЯ 2020 р.).

ІНТЕРНЕТ-ТЕРМІНАЛ (НСМЕП) (англ. *web-based terminal for (NSMEP)* [web beɪst ˈtɜːmɪn(ə)l fɔː]) – набір програмно-апаратних засобів, здатних реалізувати функції платіжних терміналів НСМЕП, використовуючи можливості передавання інформації, які забезпечує Інтернет або інша комп'ютерна мережа загального чи корпоративного користування. Інтернет-термінал має дві рознесені в просторі частини – клієнтську та серверну, взаємодія між якими здійснюється за допомогою Інтер-

нету (джерело: Банківська енциклопедія / колектив авторів. – К.: ЦНД НБУ «Знання», 2011. – С. 503) [13, с. 314]. «У 2005 р. Укрпошта запровадила нову *on-line* версію інтернет-терміналу для здійснення поштових переказів грошових коштів через Інтернет, що дозволяє виконувати оплату з банківського карткового рахунка НСМЕП і переглядати стан цього рахунка» (11 ЖОВТНЯ 2007 р.).

ІНСАЙДЕР (англ. *insider* [ɪnˈsaɪdə]) – особа, яка завдяки своєму службовому становищу або спорідненим зв'язкам має доступ до конфіденційної інформації про діяльність банку, що недоступна широкій громадськості, та може використати її у власних цілях з метою збагачення, одержання неконкурентних переваг, привілеїв тощо. (джерело: Банківська енциклопедія / колектив авторів. – К.: ЦНД НБУ «Знання», 2011. – С. 503) [13, с. 312]. «Кабінет міністрів 18 грудня 2016 року прийняв рішення про націоналізацію Приватбанку і купівлю Міністерством фінансів 100% його акцій за 1 грн. На етапі тимчасової адміністрації в банку була проведена процедура конвертації коштів *інсайдерів* банку в капітал (*bail-in*)» (14 СЕРПНЯ 2019 р.).

ПІДПРИЄМНИЦТВО (англ. *entrepreneurship* [ˌɒntɹəprəʊˈnɜːzɪp]) – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку (джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144) [13, с. 494]. «Ось що сказано в маніфесті. Маніфест Давоса-2020: «Транснаціональні компанії самі, разом з урядом і громадянським суспільством, є зацікавленою стороною в забезпеченні нашого глобального майбутнього. Вони повинні розвивати свої професійні знання та вміння, використовувати підприємництво і відповідні ресурси, аби разом з іншими компаніями та стейкхолдерами покращувати ситуацію у світі» (17 СІЧНЯ 2020 р.). «Україні варто вдосконалити логістичну інфраструктуру, покриття інтернетом, систему платежів для розвитку електронної торгівлі та підприємництва, – вважає засновник Alibaba Group та найбагатша людина Китаю Джек Ма» (ЛИСТОПАД 2019 р.).

ВЕКСЕЛЬ (англ. *bill of exchange / promissory note* [bɪl vɒ ɪks ˈtʃeɪndʒ / ˈprɒmɪs(ə)rɪ nəʊt]) – використовується експортерами як одержання платежу від покупця за поставлений товар. Вексель захищає (зменшує операційні ризики) двох сторін. Документарні кредити, які видані покупцю банками,

вимагають виписувати вексель. Часто вексель виписується продавцем відповідно до умов товарної угоди з покупцем (джерело: The APG Typology Report on Trade Based Money Laundering (July 20, 2012), par. 159/ URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents.html>); цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю). Векселі можуть бути прості або переказні та існують виключно в документарній формі. Особливості видачі та обігу векселів, здійснення операцій з векселями, погашення вексельних зобов'язань та стягнення за векселями визначаються законом (джерело: Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268) [13, с. 136]. «Фонд гарантування вкладів фізичних осіб достроково погасив черговий **вексель** на суму 2,6 мільярда гривень і повністю розрахувався за першим кредитним договором з Міністерством фінансів на загальну суму 10,12 мільярда гривень» (12 ЛИПНЯ 2019 р.).

ЗОЛОТОВАЛЮТНИЙ РЕЗЕРВ (англ. *gold reserve* [gəʊld rɪ'zɜ:v]) – резерви України, відображені в балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків (джерело: Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238) [13, с. 290]. «Третій критерій достатності резервів – їх обсяг щодо суми зовнішнього боргу. Не обов'язково державного: погашення і державного, і недержавного боргів створює попит на іноземну валюту, а значить тиск на золотовалютні резерви країни» (28 СІЧНЯ 2020 р.).

Наведені приклади ілюструють, що структура й семантика економічних термінів різноманітні, оскільки ці мовні одиниці створювалися для термінологічної номінації різноманітних фрагментів цілісного економічного простору, що й зумовило структурне та семантико-семіотичне розмаїття термінів. Це пояснюється тим фактом, що створений термін не тільки виконує номінативну функцію, тобто називає поняття, але й відображає у своїй формально-когнітивній структурі це поняття. Хоча позначення певного поняття саме цим словом або словосполученням – явище значною мірою умовне, для фахівців будь-якої наукової сфери та галузі професійної діяльності небайдуже, яким терміном

їм доводиться оперувати, і тому терміни оцінюються як вдалі, не зовсім вдалі й зовсім непридатні. Це свідчить про те, що велике значення для теорії терміна має поняття деривації. У процесі деривації відбувається зміна форми (структури) й семантики одиниць, взятих за вихідні в смисловому плані. Ця зміна може бути пов'язана або з використанням термінологічного знака в новому значенні, або зі створенням нового знака (терміна) шляхом перетворення старого або його комбінації з іншими знаками мови з тією ж метою.

Також необхідно враховувати, що терміни, як й інші знаки національної мови, не статичні, а постійно змінюються під час еволюції суспільства і його сфер діяльності – наукової, технічної, виробничої, економічної, політичної тощо. Усі найважливіші періоди створення, існування й функціонування термінів не випадкові, а формують певну структуру просторово-часових зв'язків, систему понятійно-категоріальних зв'язків, відносин, функцій, що спостерігається і в економічній терміносфері.

Висновки і пропозиції. Можна констатувати, що економічна термінологія, в якій поряд із власне економічними функціонують також терміни, залучені з інших термінологічних систем (правової, географічної, історичної та ін.), є продуктом історичного розвитку й відображає всі етапи економічних змін у суспільстві, кожен з яких характеризується своєю специфічною лексикою, яка описує відповідний рівень виробничих відносин. Система економічних понять, будучи відображенням економіки як системи, характеризується єдністю, цілісністю, ієрархічною організацією елементів, які неоднорідні за своїм змістом і виконуваними функціями. В економічних текстах термінологічні лексичні одиниці виконують, за В.М. Лейчиком, номінативну, сигніфікативну, комунікативну, прагматичну та евристичну функції. Економічна терміносистема, будучи системою знаковою, має як загальномовні особливості, так і ознаки, властиві тільки їй. Логічність, аргументованість викладеного змісту в економічних текстах є важливим фактором, адже явища в галузі економіки вимагають підкреслено фактологічної точності висловлювання. Однак, незважаючи на підвищений інтерес до цієї проблеми, серед лінгвістів і досі не існує єдиного розуміння процесу міграції термінологічної лексики, зокрема економічних одиниць, у загальноживану мову, що потребує подальшого ретельного аналізу й окреслює перспективи наукових досліджень у цьому напрямі.

Список літератури:

1. Архипенко Л. М. Особливості адаптації запозичень з німецької мови в системі української економічної термінології. *Одеський лінгвістичний вісник* : Науково-практичний журнал. 2017. Спецвипуск. С. 26–29.
2. Буянова Л. Ю. Терминологическая деривация в современном русском языке (метаязыковой аспект). Краснодар : КубГУ, 1996. 252 с.
3. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 1984. 400 с.
4. Даниленко В. П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов. *Исследования по русской терминологии*. Москва, 1971. С. 7–67.
5. Д'ячук Т. М. Семантичні зсуви (розширення і звуження) як способи поповнення складу соціально-економічної термінології. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. праць. Київ, 1998. С. 125–128.
6. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. 2-е изд. Москва : КомКнига, 2006.
7. Михалевич О. М. Структура та функції економічної лексики другої половини ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2011. 20 с.
8. Навальна М. І. Історія формування економічної лексики на позначення дій та процесів // *Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів*. Переяслав-Хмельницький, 2016. Випуск 28/1. С. 40–44.
9. Навальна М. І. Нові явища та процеси у вживанні дієслів соціально-економічної сфери в українській мові : монографія. Переяслав-Хмельницький : Видавництво «С В К», 2014. 188 с.
10. Пілецька Н. Українська термінологія як об'єкт дослідження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*: Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 175–181
11. Покровська О. А. Українська термінологія ринкових відносин : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01, Харків, 1995. 24 с.
12. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі засобів масової інформації). Київ : КНЛУ, 2003. 388 с.
13. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А.Г. Чубенко та ін. Київ : Ваіте, 2018. 826 с.
14. Чорновол, Г. В. Новітня економічна термінологія та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань) : дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2004. 23 с.
15. Українська мова : енциклопедія. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
16. Яроцкая Г. С. Основные лингвистические направления исследования экономического дискурса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2014 № 10. Том 2. С. 78–80.

Arkhypenko L. M. TERMINOLOGICAL LEXICON IN ECONOMIC DISCOURSE (BASED ON THE MATERIAL OF THE ONLINE EDITION «ECONOMIC TRUTH»

This article is dedicated to highlighting crucial linguistic issues that are related to the isolated large layer of special lexicon that reflects the economic life of modern society. Some consistencies related to the emergence of new economic terms are reviewed, and they have been labelled into the united terminology system and its place has been determined within the overall picture of adjacent terminology systems. It has been established that the system of economic concepts, which are heterogeneous in their content and role played by them, are simultaneously characterized by unity, wholeness and hierarchical organization of elements. The heterogeneity of the content of economic concepts depends on the special place of the economy as a system, and the specificity of the economy is reflected in economic terminology, where along with the actual economic terms, there are terms borrowed from other terminology systems (legal, historical, geographical and others). Terminology of economic is a product of historical development. It reflects the consecutive stages of economic change in a society, each of which is characterized by its own specific vocabulary, indicating the nature of the respective industrial relations. Socio-economic changes are reflected in the emergence of new keywords that differentiate a particular historical stage of social development. Various principles, aspects and modes of terminological nomination have been explored. A particular attention has been assigned to the prepositive and socially communicative nature of the term. In the terminological nomination, we distinguish cognitive, psycholinguistic and linguo-pragmatic aspects and qualify the role of metaphor in the aspect of thinking in a new way. In a pragmatic aspect, we can clearly trace the regulatory function of the term – an informational setting for a specific action. While studying the pragmatics and semiotics of the economic term system, the economic term is presented as a unit of discourse, the structural organization and content of which is subordinated to the need to adequately reflect economic reality and to impose a certain vision on it by performing cognitive processing and subsequent appropriate representation of information.

Key words: term, economic terminology, economic discourse, terminology systems.